

"...

Davalı TRT Kurumunun Anayasa'ya aykırılık iddiası:

Dâvâlı kutumun Anayasa'ya aykırılık konusundaki görüşü özet olarak şöyledir:

"359 sayılı Kanunun 47. maddesi, Kurumu kadrolarına ait yönetmeliğin hazırlanması sırasında merkezî idare sistemi içinde ve siyasî iktidarın pek tabii olarak emri altında bulunan Maliye Bakanlığı ile müşterek irade beyanına mecbur tutulmakla, Anayasa'nın kurumun özerkliği hususunda koyduğu genel hükme aykırı bulunmaktadır. Zira TRT nin özerk olarak kurulmasındaki esas amaç, düşünce ve haber alıp, serbestçe kanaat edin-.ne hürriyetini siyasî iktidarlar karşısında teminat altına almaktır. Oysa ki özerk bir kuruluşun hizmet kadroları ile bu hizmetin özelliği hususundaki takdir yetkisini, bir başka idare ile yani siyasî iktidarın emri altında bulunan Maliye Bakanlığı ile paylaşma zorunluluğu, teminat altında bulunan bir özerk idareyi, dolaylı bir yolla siyasî iktidarın baskısı altına sokmak olmuştur Anayasa'nın 121. maddesinde (Radyo ve Televizyon İstasyonlarının idaresi özerk kamu tüzel kişiliği halinde, kanunla düzenlenir) denilmektedir. Bu madde ile TRT idaresinin özerk kamu tüzel kişiliği halinde düzenlenmesi yetkisi, yasama organına verilmiş bulunmaktadır. Anayasa'nın 112. maddesi de kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği bir yetkiye istinaden kurulabileceği ilkesini koymaktadır. Bu hükme göre, kamu tüzel kişilerini ihtiyaca göre dilediği şekilde kurmağa ve ona dilediği görev ve yetkiyi vermeğe kanun koyucu mezun bulunduğu halde, Anayasa'nın 121. maddesi TRT bakımından kanun koyucuya özerklik ve tarafsızlık ilkelerine riayet mecburiyetini Anayasa kuralları halinde emretmiştir. Bu da göstermektedir ki, yasama yetkisine sahip meclisler dahi Anayasa'nın âmir hükmü karşısında TRT nin özerkliğine uygun bir hareket tarzı içinde bulunmaya ve yasaların maddelerini dahi bu açıdan yorumlamağa .mecburdur. Aksi hal, Anayasa'nın üstünlüğü prensibini koyan 8. maddesine de aykırı olur.

Özerkliği Anayasa teminatı altında bulunan TRT nin, 359 sayılı yasanın 47. maddesi hükmü gereğince kadrolar yönetmeliğinin hazırlanmasında Maliye Bakanlığı ite yetki paylaşması durumunda olması, onu, bu Bakanlığın muvafakatini vermemesi yüzünden kendi serbest iradesini dahi izhar edememe durumuna düşmüştür ve yönetmelik Maliye Bakanlığının iradesine göre çıkarılabilmektedir.

Anayasa'nın 121. maddesi ile özerkliği teminat altına alınan ve güya siyasî iktidarın baskısından uzak tutulmak için özerk kılınan kurum, bu şekilde dolaylı bir yoldan siyasî iktidarın baskısına maruz bırakılmıştır.

Söz konusu 47. maddenin Maliye Bakanlığının mutabakatına ait lâfzı, Anayasa'nın 113. maddesine de aykırıdır. Zira 113. maddeye göre TRT Kurumu bir kamu tüzel kişiliği olarak kendi görev alanını ilgilendiren konuda yönetmeliğini kendi hazırlamak hakkına sahip olduğu halde, 47. madde hükmüne göre bu haktan mahrum bulunmaktadır. Diğer Kamu Tüzel kişilerine nazaran öncelikle bu hakka sahip olması gereken TRT Kurumuna, söz konusu 47. .madde ile bu hak bile tanınmamıştır ki bu da Anayasa'ya aykırılığı açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının görüşü :

Diğer dâvâlı Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Danıştay 5. Dairesine bildirilmiş olan görüşü de, özetle, şöyledir :

"1- Danıştay 5. Dairesinin 24/6/1967 günlü ara kararı kanuna aykırıdır. Zira Danıştay, açılan bir idarî dâvada istem ile bağlı olduğu gibi, hükme müessir olmayacak bir hususu da ara kararına konu yapamaz. Bu dâvada davacının istemi, yönetmeliğin tümü ne ilişkin olmayıp sadece tazminat başlangıcını tesbit eden 12. maddesine ve onun iptal olunmasına yöneltmiş olduğu halde Danıştay Dairesi, dâvalının, yönetmeliğin tümünün iptalini hedef tutan bir defini ara kararı konusu yaparak iddia ve neticesi talep dışında bir konuyu karara bağlamış olduğundan bu karar mualleldir.

2- Ara kararı usule aykırı olarak verilmiştir. Şöyle ki:

Aynı Danıştay Dairesi, daha önce açılmış bulunan 108 dâva sırasında aynı dâvâlı tarafından, söz konusu aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu yolunda ileri sürülmüş bulunan iddiaları ciddî bulmayarak ret etmiş ve bu suretle bu kanunda 108 mukem kaziyeye meydana getirmiş olduğundan bu dâva münasebetiyle aynı dâvâlı tarafından ileri sürülmüş bulunan aynı iddiayı ciddî bularak Anayasa Mahkemesine getiremez.

3- a) Yönetmeliğin, tazminatın başlangıç tarihinin belirtilmesine ilişkin hükmünün tesbit olunmasında TRT Kurumunun iradesinin selbedildiği iddiasında ciddî bir nitelik yoktur. Zira bu konudaki Maliye Bakanlığının görüşü, kesin ve nihai değildir. TRT Kurumunun Maliye Bakanlığı görüşüne katılmaması halinde konuyu, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına, veya Bakanlar Kuruluna getirmek suretiyle idarî yollarla düzeltme cihetine gitmesi mümkün olduğu gibi, bu Bakanlığın takdirinde hata yaptığını isbat ederek kararı aleyhine iptal dâvası açmak suretiyle kazaî yoldan da müdahale sağlayabilirdi.

b) Yönetmeliğin hazırlanmasında Devlet Personel Dairesinin görüşünün alınması da Devlet müesseseleri arasında âdil bir ücret düzeninin kurulması prensibine dayanır. Yönetmeliğin Maliye Bakanlığı ile müştereken tanzimine dair olan hükmü de, 359 sayılı Kanunun 27. maddesi gereğince Kurumun bütçe açığı, Devlet bütçesinden kapanacağından bu yardımların namütenahi genişletilmemesi ve Kurumun personel giderlerinin, Devlet giderleri ile dengeli bir durumda tutulmasını sağlamak içindir. Bu yoldan sözü geçen Bakanlığın kurum üzerine politik tazyik yapabilme imkânının yaratılmış olması endişesi de, bütün idarî tasarrufların yargı denetimine tâbi olduğu bir hukuk devletinde varit değildir.

Bunun, "Özerkliği" ihlâl eden bir yönü de yoktur. Bu yönetmelik ile, TRT nin teknik ve program personeli, memleketimizde en yüksek ücreti almış durumdadır.

Bu hükümün iptali, Kuruma, resen ve hudutsuz şekilde personeline tazminat ödeme yetkisini vermiş olacaktır.

TRT özerkliğinin, yayınlarında tarafsızlık sağlamak için kabul edilmiş olduğu, gerek Anayasanın, gerekse 359 sayılı Kanunun gerekçelerinde açıkça görülmektedir. Yukarıda açıklanan nitelikteki hudutsuz bir yetki, bu yoldaki tarafsızlığın sağlanması için şart görülebilir mi'

Kaldı ki böyle bir yetkiye sahip olan müessese, kendi bünyesi içinde tarafsız kalamıyacağından fonksiyonel bozukluklara meydan verecektir.

Esas No.:1967/37
Karar No.:1968/46

TRT özerkliğinin ve tarafsızlığının temini için personeline Devletin tediye imkânları ile bağlı kalmıyan bir ücret serbestliği tanınması Anayasanın amacı olarak düşünülebilir mi'

Bu sebeple TRT Kurumunun Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi sayılmasına imkân yoktur."

Danıştay 5. Dairesinin gerekçeli kararı:

Danıştay 5. Dairesinin 3/10/1967 günlü ve Esas 1967/1237 sayılı kararı şöyledir:

".... tarafından 359 sayılı Radyo-Televizyon Kurumu Kanunun hükümlerine göre, göreve başladığı tarihten itibaren verilmesi gereken tazminatlarının 2 Kasım 1966 tarihinden itibaren ödenmesini öngören 2 Kasım 1966 tarihli yönetmeliğin 12. maddesinin iptali ve İdarenin kusurlu hareketi sebebiyle maruz kaldıkları zararların tazmini talebiyle TRT Genel Müdürlüğü ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığı aleyhine açılan dâvada , dâvalı TRT Genel Müdürlüğünce 359 sayılı Kanunun 47. maddesinin 2. fıkrasının Anayasa'nın 121. maddesi hükümlerine aykırı bulunduğu iddia edilmesi üzerine sözü edilen talebi havi Danıştay 5. Dairesinin 1967/1237 sayısına kayıtlı dâva dosyası incelenerek gereği düşünüldü:

T.C. Anayasası'nın 121. maddesinde aynen:

"Radyo ve Televizyon istasyonlarının idaresi özerk kamu tüzel kişiliği halinde kanunla düzenlenir.

Her türlü Radyo ve Televizyon yayımları, tarafsızlık esaslarına göre yapılır.

Radyo ve Televizyon İdaresi, kültür ve eğitim yardımcılık görevinin gerektirdiği yetkilere sahip kılınır" denilmek suretiyle Radyo ve Televizyon Kurumuna özerklik tanındığı anlaşılmasına ve bu özerkliğin malî ve İdarî işlemlerin tümünü kapsadığının açık bulunmasına, bu durum karşısında 359 sayılı Radyo ve Televizyon Kurumu Kanununun tazminatlarla ilgili 47. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan (Devlet Personel Dairesinin görüşü alındıktan sonra, Maliye Bakanlığı ile anlaşmak suretiyle hazırlanıp Turizm ve Tanıtma Bakanının onayı ile yürürlüğe konulacak yönetmelikte verilecek tazminatların belli edileceği) yolundaki hükmün, kuruluşun mali özerkliğini ve dolayısıyla Anayasa'da öngörülmüş idari özerkliğini de ihlâl etmiş olmasına binaen TRT Genel Müdürlüğünce ileri sürülen ve bu madde hükmünün Anayasa'ya aykırı bulunduğu yolundaki iddianın yerinde olduğu kanısına varlığından, Anayasa'nın 151. maddesi gereğince dâvanın geri bırakılarak Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 44 sayılı Kanunun 27. maddesi mucibince, dâva dosyası muhtevastan dâvalı TRT Genel Müdürlüğünün bu konudaki iddiası ile dâvalı Turizm ve Tanıtma Bakanlığının,24/6/1967 tarihli ara kararımız gereğince gönderilmiş olan, savunmasının ve dâvacı avukatının ara kararına gönderildiği cevabın onanmış örneklerinin bu hususta bir karar verilmek üzere anayasa Mahkemesi Başkanlığına gönderilmesine 3/10/1967 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.""